

Sygn. akt III Ca 400/22

POSTANOWIENIE

Dnia 30 marca 2023 r.

Sąd Okręgowy w Gliwicach III Wydział Cywilny Odwoławczy w następującym składzie:

Przewodniczący - Sędzia Sądu Okręgowego Barbara Braziewicz

Protokolant Aleksandra Sado-Stach

po rozpoznaniu w dniu 16 marca 2023 r. w Gliwicach

na rozprawie sprawy

z wniosku (...) Niestandaryzowanego Sekurytyzacyjnego Funduszu Inwestycyjnego Zamkniętego w W.

z udziałem K. M., M. P., A. P. (1), D. M., B. B. (1), Ł. P. i L. P.

o stwierdzenie nabycia spadku po S. P. oraz o zatwierdzenie uchylenia się od skutków prawnych niezłożenia w terminie oświadczeń o odrzuceniu spadku przez A. P. (1) i M. P.

na skutek apelacji uczestników postępowania K. M. i D. M.

od postanowienia Sądu Rejonowego w Gliwicach

z dnia 4 marca 2022 r., sygn. akt I Ns 1206/18

postanawia:

1. **oddalić apelację;**

2. **oddalić wnioski uczestników postępowania M. P., A. P. (1) i L. P. o zasądzenie od K. M. i D. M. kosztów postępowania odwoławczego.**

SSO Barbara Braziewicz

Sygn. akt III Ca 400/22

UZASADNIENIE

Wnioskodawca (...) Niestandaryzowany Sekurytyzacyjny Fundusz Inwestycyjny Zamknięty 6 grudnia 2018 r. wystąpił z wnioskiem o stwierdzenie nabycia spadku po S. P., zmarłym 7 września 2015 r. w K., ostatnio zamieszkałym w K., który to spadek z mocy ustawy nabyły jego dzieci – Ł. P. i B. B. (1), każdy w 1/2 części. W uzasadnieniu wnioskodawca wskazał, iż zmarły był dłużnikiem osobistym oraz hipotecznym, stąd też ma interes w dochodzeniu stwierdzenia nabycia spadku.

Postanowieniem z 12 sierpnia 2021 r. Sąd wezwał do udziału w sprawie mał. K. M., D. M., A. P. (1) oraz mał. M. P..

Pismem z 9 listopada 2021 r. uczestnik M. P., reprezentowany przez matkę B. P., wniósł o przyjęcie od przedstawicielki ustawowej oświadczenia w przedmiocie uchylenia się od skutków prawnych niezłożenia w terminie oświadczenia woli w imieniu małoletniego odrzucenia spadku po zmarłym, z powodu błędu, odebranie od przedstawicielki ustawowej uczestnika w jego imieniu oświadczenia o odrzuceniu spadku po zmarłym oraz zatwierdzenie złożonego przed Sadem oświadczenia.

Pismem dnia 9 listopada 2021 r. uczestnik L. P. podtrzymał w całej rozciągłości wnioski złożone przez małżonkę B. P..

9 listopada 2021 roku A. P. (1) wniosła o przyjęcie oświadczenia w przedmiocie uchylenia się od skutków prawnych niezłożenia w terminie oświadczenia woli o odrzuceniu spadku po zmarłym, z powodu błędu oraz o odebranie od niej oświadczenia o odrzuceniu spadku po zmarłym oraz zatwierdzenie złożonego przed Sądem oświadczenia o odrzuceniu spadku.

10 grudnia 2021r. pełnomocnik uczestników mał. K. M. oraz D. M. wskazał, iż nie sprzeciwia się żądaniu wniosku.

Pismem z 17 grudnia 2021 r. pełnomocnik uczestników B. P. (reprezentującej małoletniego M. P.), A. P. (1) oraz L. P. wniosł o przyjęcie od A. P. (1) oraz B. P. - działającej w imieniu mał. M. P., oświadczenia w przedmiocie uchylenia się od skutków prawnych niezłożenia w terminie oświadczenia woli odrzucenia spadku po zmarłym, z powodu błędu oraz o odebranie od A. P. (1) oraz B. P. - działającej w imieniu mał. M. P., oświadczenia o odrzuceniu spadku po zmarłym oraz zatwierdzenie złożonych przed Sądem oświadczeń o odrzuceniu spadku złożonych przez A. P. (1) oraz B. P. - działającej w imieniu mał. M. P..

Wnioskodawca pismem z 17 grudnia 2021r. ustosunkował się do wniosków o zatwierdzenie uchylenia się od skutków prawnych niezłożenia w terminie oświadczenia woli odrzucenia spadku po zmarłym, wnosząc o ich oddalenie. Argumentował, iż nie jest możliwe uchylenie się od skutków oświadczenia o odrzuceniu spadku, gdy spadkobierca był w błędzie co do skutków prawnych określonych zdarzeń. Termin 6 miesięczny na złożenie oświadczenia o przyjęciu bądź odrzuceniu spadku jest terminem zawitym, a zatem brak złożenia takiego oświadczenia jest jednoznaczny z przyjęciem spadku z dobrodziejstwem inwentarza. Dodatkowo, wniosek o zatwierdzenie się od skutków prawnych niezłożenia w terminie oświadczenia sformułowany przez I. M., oparty na tej samej podstawie faktycznej został prawomocnie oddalony przez Sąd Rejonowy w Gliwicach w sprawie II Ns 742/19.

Zaskarżonym postanowieniem z 4 marca 2022r. Sąd Rejonowy w Gliwicach zatwierdził uchylenie się przez A. P. (1) i M. P. od skutków prawnych niezłożenia w terminie oświadczenia o odrzuceniu spadku po S. P. s. C. i A. zm. 7 września 2015r. w K. (pkt1); stwierdził, że spadek po S. P. s. C. i A., zmarłym 7 września 2015r. w K., ostatnio stale zamieszkałym w K. na podstawie ustawy nabyli z dobrodziejstwem inwentarza D. M. i K. M. dzieci I., po 1/2 części każdy (pkt 2); ustalił, że każdy uczestnik ponosi koszty postępowania związane ze swoim udziałem w sprawie.

Rozstrzygnięcie to zapadło po ustaleniu, że 20 stycznia 2006 r. zmarły S. P. zawarł umowę kredytu nr (...) z (...) Bank Spółką Akcyjną w W. w wysokości 33.466 zł. Umowa ta została zabezpieczoną hipoteką umowną zwykłą na kwotę 33.466 zł oraz hipoteką umowną kaucyjną na kwotę 23.426,20 zł na lokalu mieszkalnym położonym w K. przy ul. (...), dla której Sąd Rejonowy w Gliwicach prowadzi KW o numerze (...). Nieruchomość ta wchodzi w skład spadku po zmarłym S. P.. 26 września 2013 r. Bank (...) S.A. (następca (...) Bank S.A.) zawarł z (...) Niestandaryzowanym Sekurytyzacyjnym Funduszem Inwestycyjnym Zamkniętym umowę cesji wierzytelności, mocą której wierzytelność wynikająca z umowy kredytu została przelana na rzecz wnioskodawcy.

S. P. zmarł 7 września 2015 r. w K., ostatnio zamieszkiwał w K.. Spadkodawca w chwili śmierci był rozwiedziony, posiadał syna Ł. P. i córkę B. B. (1). Innych dzieci w tym przysposobionych, spadkodawca nie miał.

17 grudnia 2015 r. przed notariuszem G. K. sporządzono protokół przyjęcia oświadczenia o odrzuceniu spadku (rep. A nr 6278/2015), na podstawie którego Ł. P. odrzucił spadek po zmarłym S. P.. Nie posiadał on dzieci. 9 maja 2016 r. przed Sądem Rejonowym w Gliwicach w protokole przyjęcia oświadczenia o odrzuceniu spadku (sygn. akt I Ns 195/16), B. B. (1) oświadczyła, że przypadający jej spadek z ustawy po S. P., zmarłym 7 września 2015 r. w K., ostatnio stale zamieszkałym w K. odrzuca w całości. W związku z powyższym, krąg spadkobierców otwierał się dla zstępnych B. B. (1): wnuków M. B., B. B. (2) oraz wnuczki K. B.. M. B. oraz B. B. (2) na rozprawie w tym samym dniu oświadczyli, iż spadek przypadający z ustawy im po dziadku S. P., zmarłym 7 września 2015 r. w K., ostatnio stale zamieszkałym w K. odrzucają w całości. 16 lutego 2017 r. przed notariuszem G. K. sporządzono protokół przyjęcia oświadczenia o odrzuceniu spadku (rep. A nr 814/2017), na podstawie którego B. B. (1), działając w imieniu małoletniej K. B., w

oparciu o postanowienie Sądu Rejonowego w Gliwicach z 6 grudnia 2016 r., sygn. akt IV Nsm 1004/16, odrzuciła spadek po S. P..

W chwili otwarcia spadku, żyła matka zmarłego - A. P. (2) zd. B.. Spadkodawca miał dwóch braci – E. P. oraz H. P.. W chwili otwarcia spadku, E. P. żył, natomiast H. P. nie żył, pozostawił po sobie dzieci: A. K. oraz L. P.. 16 sierpnia 2017 r. przed notariuszem G. K. sporządzono protokół przyjęcia oświadczenia o odrzuceniu spadku (rep. A nr 4573/2017), na podstawie którego A. P. (2) odrzuciła spadek po zmarłym synu S. P.. E. P. w tym samym protokole złożył oświadczenie o odrzuceniu spadku po zmarłym bracie S. P.. A. P. (3) – córka E. P., w tym samym protokole złożyła oświadczenie o odrzuceniu spadku po zmarłym stryju S. P.. Pozostali zstępni E. P. to I. M. oraz D. G.. D. G. 27 listopada 2017 r. przed notariuszem R. B. w G. (Niemcy) złożyła oświadczenie o odrzuceniu spadku (Rep. nr (...)). W tym samym akcie D. G. wraz z mężem P. G. w imieniu małoletnich córek A. G. oraz M. G. złożyli oświadczenie o odrzuceniu spadku. 5 lipca 2017 r. przed notariuszem G. K. sporządzono protokół przyjęcia oświadczenia o odrzuceniu spadku (rep. A nr 3743/2017), na podstawie którego A. K., L. P. oraz I. M. odrzucili spadek po zmarłym stryju S. P.. 31 lipca 2017 r. referendarz sądowy zarządził poinformowanie stawiających o sygnaturze pod jaka zarejestrowano ich oświadczenia. A. K. odebrała korespondencje 29 sierpnia 2017r., I. M. 28 sierpnia 2018r., natomiast w stosunku do L. P. miała miejsce fikcja doręczenia (po podwójnej awizacji, zgodnie z którą uznano iż odebrał on korespondencję 12 września 2017r. W związku z powyższym, krąg spadkobierców otwierał się na zstępnych A. K.: M. K. (1), zstępnych L. P.: A. P. (1) oraz M. P., zstępnych I. M.: K. M. oraz D. M..

Przy składaniu oświadczeń przez A. K., L. P. oraz I. M., notariusz poinformowała składających o dalszych czynnościach niezbędnych celem złożenia oświadczenia o odrzuceniu spadku w imieniu małoletnich. A. K., L. P. i I. M. zrozumieli, że mają 6 miesięcy na wykonanie tych czynności liczone od chwili poinformowania ich przez Sąd o zarejestrowaniu protokołów przesłanych przez notariusza. Po otrzymaniu z Sądu informacji o zarejestrowaniu protokołu, przedstawiciele ustawowi podjęli czynności celem złożenia oświadczeń woli o odrzuceniu spadku przez ich dzieci. A. K. dowiedziała się, że występując o zgodę na odrzucenie spadku w imieniu małoletnich niezbędne jest uprzednie ustalenie stanu majątkowego spadkodawcy. Podjęła czynności – udała się do banków, ale odmówiono jej udzielenia informacji w tym zakresie. A. K., L. P. i I. M. wystąpili do Sądu Rodzinnego o zgodę na dokonanie czynności przekraczającej zwykły zarząd majątkiem dzieci, celem złożenia skutecznych oświadczeń o odrzuceniu spadku.

3 lutego 2018 r. B. P. oraz L. P., działając w imieniu A. P. (1) oraz M. P. złożyli do Sądu Rejonowego w Gliwicach wniosek o zezwolenie na dokonanie czynności przekraczającej zwykły zarząd majątku dzieci w postaci wyrażenia zgody na odrzucenie spadku w imieniu ich dzieci: A. P. (1) oraz M. P. po zmarłym S. P.. Postanowieniem z 29 maja 2018r. Sąd Rejonowy w Gliwicach sygn. akt IV Nsm 81/18 zezwolił B. P. – przedstawicielowi ustawowemu A. P. (1) oraz przedstawicielowi ustawowemu M. P. na odrzucenie w imieniu małoletnich spadku po S. P., zmarłym 7 września 2015r. w K., ostatnio stale zamieszkałym w K.. Postanowienie to stało się prawomocne 20 czerwca 2018 r. O tym, że termin na złożenie oświadczenia o odrzuceniu spadku został przekroczony dowiedzieli się po wydaniu postanowienia obejmującego zgodę na odrzucenie spadku w imieniu małoletnich. 6 września 2021 r. B. P., działając w imieniu małoletniego syna M. P. oraz córki A. P. (1) złożyła do Sądu Rejonowego w Gliwicach wniosek o odebranie oświadczenia o odrzuceniu spadku przez A. P. (1) oraz M. P. po zmarłym S. P.. Sprawa ta została zarejestrowana pod sygn. I Ns 778/18. W protokole z 18 stycznia 2019 r. B. P., działając w imieniu małoletniego syna M. P. oraz małoletniej córki A. P. (1), oświadczyła, że w imieniu małoletnich odrzuciła spadek po S. P., zmarłym 7 września 2015 r. w K., ostatnio stale zamieszkałym w K..

16 stycznia 2019 r. I. M., działająca w imieniu małoletnich K. M. oraz D. M. złożyła wniosek o zatwierdzenie uchylenia się od skutków prawnych niezłożenia w terminie oświadczenia o odrzuceniu spadku przez małoletnich K. M. oraz D. M.. Postanowieniem z 19 listopada 2019r. Sąd oddalił wniosek (sygn. akt II Ns 742/19). Postanowienie to stało się prawomocne 27 listopada 2017 r.

17 stycznia 2019 r. A. K., działająca w imieniu małoletniego M. K. (1) złożyła wniosek o zatwierdzenie uchylenia się od skutków prawnych niezłożenia w terminie oświadczenia o odrzuceniu spadku przez małoletniego M. K. (1). Postanowieniem z 23 maja 2019 r. Sąd oddalił wniosek (sygn. akt I Ns 59/19). Na skutek apelacji wnioskodawczyni,

postanowienie Sądu Rejonowego z 23 maja 2019 r. zostało zmienione w ten sposób, iż zatwierdzono oświadczenie wnioskodawcy o uchyleniu się od skutków prawnych niezłożenia w ustawowym terminie oświadczenia o odrzuceniu spadku po S. P. (postanowienie Sądu Okręgowego w Gliwicach z dnia 3 lutego 2021 r. sygn. akt II Ca 1591/19).

1 lutego 2019r. B. P., działając w imieniu małoletniego syna M. P. oraz małoletniej córki A. P. (1) złożyła do Sądu Rejonowego w Gliwicach wnioski o zatwierdzenie uchylenia się od skutków prawnych niezłożenia w terminie oświadczenia o odrzuceniu spadku przez małoletnich M. P. oraz A. P. (1) po zmarłym S. P. z powodu błędu. Postanowieniem z 2 września 2021 r. Sąd połączył do wspólnego rozpoznania i rozstrzygnięcia sprawę prowadzoną pod sygnaturą I Ns 721/19 ze sprawą o stwierdzenie nabycia spadku prowadzoną pod sygnaturą I Ns 1206/18.

W tak ustalonym stanie faktycznym Sąd Rejonowy zauważył, w pierwszej kolejności, że wnioskodawczyni posiadała interes prawny we wszczęciu niniejszego postępowania, na podstawie art.1025§1k.c. Wykazała ona, iż zmarły był dłużnikiem osobistym oraz hipotecznym, stąd też ma interes we wszczęciu postępowania o stwierdzenie nabycia spadku po dłużniku. W ocenie Sądu dokumenty przedłożone przez wnioskodawczynię w sposób jasny wykazały jej interes w niniejszym postępowaniu, w tym następstwo prawne po stronie wierzyciela, wskazał także na zasadę rękopmi wiary publicznej ksiąg wieczystych, wyrażoną w art. 5 u.k.w.h.

Śmierć osoby fizycznej jest zdarzeniem prawnym, z którym wiążą się określone skutki prawne, dziedziczenie, czyli przejście praw i obowiązków majątkowych zmarłego na jedną lub kilka osób (art. 922 § 1 k.c.). W niniejszej sprawie, z uwagi na brak sporządzenia testamentu przez spadkodawcę doszło do dziedziczenia na mocy ustawy. Zgodnie z art. 931 § 1 k.c. w pierwszej kolejności powołane są z ustawy do spadku dzieci spadkodawcy oraz jego małżonek; dziedziczą oni w częściach równych. W toku postępowania dowodowego ustalono krąg spadkobierców, który został szczegółowo wymieniony w części ustalającej stan faktyczny. Sąd Rejonowy jedynie krótko wskazał na kolejność dziedziczenia. W pierwszej kolejności do spadku po zmarłym S. P. (osoba rozwiedziona) powołane były jego dzieci: Ł. P. oraz B. B. (1). Złożyli oni skuteczne oświadczenia o odrzuceniu spadku. Również dzieci B. B. (1) złożyły skuteczne oświadczenia o odrzuceniu spadku. Zatem kolejność zstępnych została wyczerpana. Zgodnie z art. 1020 k.c., spadkobierca, który spadek odrzucił, zostaje wyłączony od dziedziczenia, tak jakby nie dożył otwarcia spadku. Jak stanowi art. 932 k.c., w braku zstępnych spadkodawcy powołani są do spadku z ustawy jego małżonek i rodzice. Udział spadkowy każdego z rodziców, które dziedziczy w zbiegu z małżonkiem spadkodawcy, wynosi jedną czwartą całości spadku. Jeżeli ojcostwo rodzica nie zostało ustalone, udział spadkowy matki spadkodawcy, dziedziczącej w zbiegu z jego małżonkiem, wynosi połowę spadku. W braku zstępnych i małżonka spadkodawcy cały spadek przypada jego rodzicom w częściach równych. Jeżeli jedno z rodziców spadkodawcy nie dożyło otwarcia spadku, udział spadkowy, który by mu przypadł, przypada rodzeństwu spadkodawcy w częściach równych. Jeżeli którekolwiek z rodzeństwa spadkodawcy nie dożyło otwarcia spadku pozostawiając zstępnych, udział spadkowy, który by mu przypadł, przypada jego zstępnym. Podział tego udziału następuje według zasad, które dotyczą podziału między dalszych zstępnych spadkodawcy.

W związku z powyższym, krąg spadkobierców otwierał się dla rodziców spadkodawcy: matkę A. P. (4) z domu B.. Ojciec zmarłego nie dożył otwarcia spadku, więc jego część przypadła rodzeństwu zmarłego - E. P. oraz H. P.. A. P. (2) skutecznie odrzuciła spadek, w związku z czym, spadek przypadał rodzeństwu zmarłego. E. P. skutecznie odrzucił spadek, natomiast H. P. nie dożył otwarcia spadku. Udział spadkowy, który by przypadł H. P., przypadł jego zstępnym - A. K., L. P.. Natomiast udział spadkowy przypadający E. P. przypadł jego zstępnym – D. G. oraz I. M.. Wszyscy zstępni braci spadkodawcy złożyli skuteczne oświadczenia o odrzuceniu spadku przed notariuszem.

Następni w kolejności do dziedziczenia uprawnieni są zstępni zstępnych rodzeństwa. W realiach niniejszej sprawy są to: zstępni A. K.: M. K. (1); zstępni L. P.: A. P. (1) oraz M. P.; zstępni I. M.: K. M. oraz D. M.; zstępni D. G.: A. G. oraz M. G.. Co do A. oraz M. G., działająca w ich imieniu matka D. G. złożyła skutecznie oświadczenie o odrzuceniu spadku przed notariuszem.

W tym miejscu należy rozważyć kwestię złożenia przez przedstawicieli ustawowych oświadczeń o odrzuceniu spadku oraz ich skuteczności w świetle przepisów prawa. Zgodnie z art. 1015 k.c., oświadczenie o przyjęciu lub odrzuceniu spadku może być złożone w ciągu sześciu miesięcy od dnia, w którym spadkobierca dowiedział się o tytule swego

powołania; brak takiego oświadczenia lub złożenie go z uchybieniem terminowi jest równoznaczne z przyjęciem spadku z dobrodziejstwem inwentarza. W odniesieniu do spadkobierców małoletnich, dziedziczących po swoich rodzicach - po odrzuceniu przez nich spadku - termin do złożenia omawianego oświadczenia biegnie od dnia, w którym rodzice odrzucili spadek. Zważywszy, że odrzucenie spadku przez małoletniego jest czynnością przekraczającą zakres zwykłego zarządu jego majątkiem, przedstawiciele ustawowi - zamierzający odrzucić spadek w imieniu dziecka - muszą wystąpić o zezwolenie na to do sądu opiekuńczego (art. 101 § 3 k.r.o.). W analizowanej sytuacji możliwość tę uzyskują z chwilą, w której sami odrzucili spadek, otwierając drogę do dziedziczenia swoim zstępnym (art. 1020 k.c.).

Zgodnie z treścią art. 1015 § 1 k.c., oświadczenie o przyjęciu lub o odrzuceniu spadku może być złożone w ciągu sześciu miesięcy od dnia, w którym spadkobierca dowiedział się

o tytule swego powołania. Przepis art. 1019 § 1 k.c. stanowi z kolei, że jeżeli oświadczenie o przyjęciu lub o odrzuceniu spadku zostało złożone pod wpływem błędu lub groźby, stosuje się przepisy o wadach oświadczenia woli z tą zmianą, że uchylenie się od skutków prawnych oświadczenia powinno nastąpić przed sądem, a spadkobierca powinien jednocześnie oświadczyć, czy i jak spadek przyjmuje, czy też go odrzuca. W myśl § 2 powyższego przepisu spadkobierca, który pod wpływem błędu lub groźby nie złożył żadnego oświadczenia w terminie, może w powyższy sposób uchylić się od skutków prawnych niezachowania terminu. Uchylenie się od skutków prawnych oświadczenia o przyjęciu lub o odrzuceniu spadku wymaga zatwierdzenia przez sąd (art. 1019 § 3 k.c.). Zgodnie z art. 84 k.c. w razie błędu co do treści czynności prawnej można uchylić się od skutków prawnych swego oświadczenia woli (§ 1). Można powoływać się tylko na błąd uzasadniający przypuszczenie, że gdyby składający oświadczenia woli nie działał pod wpływem błędu i oceniał sprawę rozsądnie, nie złożyłby oświadczenia tej treści (§ 2). Błąd jako wada oświadczenia woli musi dotyczyć treści czynności prawnej oraz musi być błędem istotnym. Przez błąd należy rozumieć niezgodne z rzeczywistością wyobrażenie o czynności prawnej, przy czym niezgodność ta może dotyczyć nie tylko prawa, ale również okoliczności faktycznych. W przypadku oświadczenia o przyjęciu lub odrzuceniu spadku błąd co do treści takiego oświadczenia może dotyczyć m.in. osoby spadkodawcy, tytułu powołania, przedmiotu spadku. Błąd może dotyczyć również prawa. W orzecznictwie powszechnie przyjmuje się, że podstawą uchylenia się przez spadkobiercę od skutków prawnych niezłożenia w terminie oświadczenia o przyjęciu lub odrzuceniu spadku musi być błąd prawnie istotny (art. 1019 § 2 w zw. z art. 84 § 1 zd. 1 i § 2 k.c.). Zestawienie treści przepisów art. 88 § 2 k.c. z art. 1019 k.c. wskazuje, że prawo do uchylenia się od skutków złożonego oświadczenia o przyjęciu lub odrzuceniu spadku albo skutków niezłożenia żadnego oświadczenia wygasa po upływie terminów wynikających z przepisu art. 88 § 2 k.c. Skoro wnioskodawcy powoływali się na błąd, ich uprawnienie do uchylenia się od skutków niezachowania terminu do złożenia oświadczenia wygasało z upływem roku od wykrycia błędu. Termin ten został zachowany albowiem wykrycie okoliczności przekroczenia terminu do złożenia oświadczenia o odrzuceniu spadku nastąpiło już po wydaniu postanowienia Sądu Rodzinnego. Wyjaśnienia wymaga przy tym kwestia charakteru określonego w art. 1015 § 1 k.c. terminu do złożenia oświadczenia o przyjęciu lub odrzuceniu spadku - terminu 6 miesięcy. Jest to termin zawity prawa materialnego, co oznacza, że z chwilą jego upływu wygasa uprawnienie do skorzystania z tego prawa podmiotowego, a oświadczenie złożone po upływie terminu nie wywołuje żadnych skutków prawnych. Upływ terminu uwzględniany jest z urzędu i nie ma żadnych możliwości jego przedłużenia (postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 13 grudnia 2012 r., V CSK 18/12). Wprawdzie orzecznictwo ostatnich dwóch lat wskazuje na możliwość zatrzymania biegu przedmiotowego terminu, jednakże w niniejszej sprawie termin ten został przekroczony bez zatrzymania w okresie pomiędzy złożeniem oświadczenia przez L. P. a złożeniem wniosku o wyrażenie zgody na odrzucenie spadku w imieniu małoletnich.

Na gruncie niniejszej sprawy dokonujący czynności notarialnej przedstawiciele ustawowi: A. K., L. P. oraz I. M. zgodnie zeznali, iż pouczenie zrozumieli w ten sposób, że termin 6 miesięcy na złożenie oświadczenia w przedmiocie odrzucenia spadku przez ich zstępnym rozpoczyna bieg po poinformowaniu ich przez Sąd, że ich oświadczenia o odrzuceniu spadku zostało skutecznie zarejestrowane. Zeznanie ta były w ocenie Sądu szczere i wiarygodne, spójne ze sobą. Z zeznań tychże osób wypływa jasna wersja wydarzeń co do interpretacji pouczenia udzielonego przez notariusza. Sąd ma świadomość tego, iż strony nie posiadają wiedzy prawniczej a zatem słusznie oparli się na treści pouczenia notariusza. Dodatkowo dochodzi fakt, że w różnych Sądach termin na złożenie oświadczenia o odrzuceniu spadku w imieniu zstępnym, przez składających „uprzednie” oświadczenia o odrzuceniu spadku był różnie interpretowany. Dotyczyło to kwestii rozumienia zwrotu „dowiedział się o tytule swego powołania”. Bliższe Sądowi jest

rozumienie tego zwrotu w ten sposób, iż osoba, która w imieniu małoletniego ma złożyć oświadczenie o odrzuceniu spadku, dowiaduje się o tytule powołania do spadku jego zstępnego z chwilą złożenia przez siebie oświadczenia. Tym niemniej Sąd ma świadomość, że wykształciła się także druga koncepcja (obecnie nie jest dominująca), iż osoba, która w imieniu małoletniego ma złożyć oświadczenie o odrzuceniu spadku, dowiaduje się o tytule powołania do spadku jego zstępnego z chwilą zawiadomienia go przez Sąd o zarejestrowaniu jego oświadczenia. Doświadczenie Sądu wskazuje, że niejednokrotnie małoletni byli zawiadamiani „do rąk rodziców” o złożeniu oświadczenia przez ich rodziców. Z tych przyczyn wiarygodne stają się zeznania, iż pouczając o dalszej procedurze dotyczącej odrzucenia spadku za małoletnich wskazano na zawiadomienie z Sądu o zarejestrowaniu oświadczenia rodzica. Tym bardziej usprawiedliwiona jest taka interpretacja pouczenia, że bieg na złożenie oświadczenia w imieniu małoletniego rozpoczyna się z chwilą doręczenia zawiadomienia o zarejestrowaniu aktu notarialnego rodzica.

W ocenie Sądu Rejonowego, niedochowanie terminu do złożenia oświadczenia w imieniu małoletnich A. i M. P. było niezawinione, częściowo niezależne od inicjatywy przedstawicieli ustawowych. W przekonaniu Sądu, postępowanie przedstawicieli ustawowych małoletnich A. i M. P., zmierzające do uzyskania zezwolenia na odrzucenie spadku po S. P., nie nosiło znamion nierzetelności, pomimo złożenia wniosku w tym przedmiocie z przekroczeniem terminu. Sąd uznał, że zaistniał po stronie przedstawicieli ustawowych małoletnich błąd co do prawa, a to w kwestii założenia przez nich, że termin na złożenie oświadczenia o odrzuceniu spadku w imieniu małoletnich rozpoczyna bieg z chwilą doręczenia zawiadomienia z Sądu o zarejestrowaniu aktu notarialnego L. P.. Błąd ten Sąd ocenił jako prawnie istotny a jednocześnie jego wystąpienie Sąd uznał za usprawiedliwione okolicznościami, niezawinione przez przedstawicieli ustawowych małoletnich i z tych też przyczyn orzekł jak w pkt 1 sentencji postanowienia.

Jak zostało ustalone, co do M. K. (2), zstępnego A. K., prawomocnym postanowieniem Sądu Okręgowego w Gliwicach z 3 lutego 2021 r. sygn. akt III Ca 1591/19 zatwierdzono oświadczenie wnioskodawcy o uchyleniu się od skutków prawnych niezłożenia w ustawowym terminie oświadczenia o odrzuceniu spadku po S. P..

W stosunku do małoletnich K. M. i D. M. – ich wnioski o zatwierdzenie uchylenia się od skutków prawnych niezłożenia w terminie oświadczenia o odrzuceniu spadku po zmarłym S. P. został prawomocnie oddalony w postępowaniu toczącym się pod sygn. II Ns 742/19.

Mając na uwadze powyższe, Sąd stwierdził, iż spadek po S. P. s. C. i A., zmarłym dnia 7 września 2015 r. w K., ostatnio stale zamieszkałym w K. na podstawie ustawy nabyli z dobrodziejstwem inwentarza D. M. oraz K. M., dzieci I., po 1/2 części każdy, o czym orzeczono w pkt 2 sentencji postanowienia.

O kosztach w pkt 3 orzeczono na podstawie art. 520 § 1 k.p.c., zgodnie z ogólną regułą postępowania nieprocesowego, w którym każdy uczestnik ponosi koszty postępowania związane ze swym udziałem w sprawie.

Od powyższego postanowienia w części, co do punktu 2, apelację złożyli uczestnicy – małoletnia K. M. działająca przez matkę I. M. oraz D. M.. Zarzucili Sądowi naruszenie:

- przepisów prawa procesowego tj. art.233§1 k.p.c., w zw. z art. 5 k.c. poprzez różnicowanie sytuacji prawnej stron i przyjęcie, że skarżącym nie przysługują analogiczne uprawnienia jak pozostałym uczestnikom postępowania podczas gdy niedochowanie terminu do odrzucenia spadku przez działającą w ich imieniu przedstawicielkę ustawową nastąpiło w takich samych okolicznościach faktycznych, jak w przypadku pozostałych uczestników postępowania co do których Sąd uznał, że przekroczenie terminu było przez nich niezawinione,

- prawa materialnego tj. art. 1019§ 1 i 2 w zw. z art. 1025 §1 k.c. w zw. z art. 5 k.c. poprzez stwierdzenie, że małoletnia K. M. i D. M. nabyli spadek po S. P., podczas gdy niedochowanie terminu do odrzucenia spadku przez działającą w ich imieniu przedstawicielkę ustawową nastąpiło w takich samych okolicznościach faktycznych jak w przypadku pozostałych uczestników postępowania, co do których Sąd uznał, iż przekroczenie terminu było przez nich niezawinione i uzasadniało zatwierdzenie uchylenia się od skutków prawnych niezłożenia w terminie oświadczenia o odrzuceniu spadku.

We wnioskach apelacji skarżący wnieśli o uchylenie zaskarżonego orzeczenia i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania Sądowi pierwszej instancji.

Wnioskodawczyni wniosła o oddalenie apelacji, z uwagi na fakty powołane w sprawie i ich aspekt prawny.

Uczestnicy B. P. reprezentująca małoletniego syna M. P., A. P. (1) i L. P. wnieśli o oddalenie apelacji jako bezzasadnej i zasądzenie kosztów, w tym kosztów zastępstwa procesowego wg norm przepisanych.

Sąd Okręgowy zważył, co następuje:

Apelacja uczestników K. M. i D. M. jest nieuzasadniona, a zaskarżone postanowienie należy uznać za trafne.

Powołane w apelacji zarzuty naruszenia przepisów prawa procesowego i prawa materialnego należy uznać za chybione.

Sąd Okręgowy podziela i uznaje za swoje zarówno ustalenia faktyczne jak i prawne poczynione przez Sąd pierwszej instancji, uznając, iż nie ma potrzeby ich ponownego, szczegółowego przytaczania. Ustalenia te znajdują bowiem oparcie w zebranych w sprawie materiale dowodowym, które to dowody Sąd ten ocenił w granicach zakreślonych przepisem art. 233 § 1 k.p.c., wbrew twierdzeniom apelujących uczestników. W szczególności Sąd meriti w oparciu o zebrany w sprawie materiał dowodowy słusznie ustalił, że spadek po S. P., zmarłym 7 września 2015 r. w K., ostatnio stale zamieszkałym w K. na podstawie ustawy nabyli z dobrodziejstwem inwentarza D. M. oraz K. M., dzieci I., po 1/2 części każdy.

Odnosząc się do zarzutów apelujących należy zauważyć, że wnioski o zatwierdzenie uchylenia się apelujących od skutków prawnych niezłożenia w terminie swoich oświadczeń o odrzuceniu spadku po zmarłym S. P. zostały prawomocnie oddalone w postępowaniu toczącym się pod sygn. akt II Ns 742/19 przed Sądem Rejonowym w Gliwicach, zatem z uwagi na brzmienie regulacji art. 365§1 k.p.c. w zw. z art. 13§2 k.p.c. orzeczenie powyższe wiązało także Sąd Rejonowy orzekający w sprawie I Ns 1206/18. Tym samym Sąd ten nie mógł dokonywać odmiennych w tym zakresie ustaleń faktycznych, stanowiących bezpośrednio podstawę rozstrzygnięcia, jak i podstawy prawnej. Nie można zatem podzielić zarzutów apelujących o naruszeniu przez Sąd Rejonowy zasady swobodnej oceny dowodów przy wydawaniu powyższego postanowienia, albowiem świadczyłoby to o niezrozumieniu przez apelujących konsekwencji prawnych istnienia prawomocnych orzeczeń sądowych i istoty instytucji prawnej res iudicata.

Apelujący uczestnicy w sprawie II Ns 742/19 nie złożyli apelacji od postanowienia oddalającego ich wnioski, rezygnując tym samym z możliwości weryfikacji wydanego orzeczenia w drodze postępowania odwoławczego. Z możliwości takiej nie zrezygnowali przedstawiciele innych spadkobierców ustawowych S. P., co skutkowało uzyskaniem rozstrzygnięć zgodnych z ich stanowiskiem, korzystnych dla nich. Sprawy powyższe były rozpoznawane przez różne niezależne Sądy, postępowania nie były połączone do wspólnego rozpoznania. W takiej sytuacji nie mogą podnosić apelujący zarzutu „niezasadnego zróżnicowania sytuacji prawnej stron”. Wymaga podkreślenia, że to sami apelujący uczestnicy zrezygnowali na wcześniejszym etapie procesu spadkobrania z możliwości rozpoznania wniesionej przez siebie sprawy, zgodnie z kierunkiem oczekiwany przez siebie, przez sąd odwoławczy.

Zgodnie z poglądami judykatury moc wiążąca prawomocnego orzeczenia (art. 365 § 1 k.p.c. w zw. z art.13§2 k.p.c.) polega między innymi na zakazie dokonywania ustaleń i ocen prawnych sprzecznych z ustaleniami i ocenami już w sprawie osądzonej między tymi samymi stronami (zob. postanowienie SN z 9.11.2021r., (...) 291/21, Lex). Sąd, rozpoznający nową sprawę między tymi samymi stronami, zobowiązany jest przyjąć, że dana kwestia prawna kształtuje się tak, jak wynika to z wcześniejszego prawomocnego orzeczenia. Jeżeli kwestia ta pojawia się w kolejnej sprawie, nie podlega ona ponownemu badaniu. Pozytywny skutek rzeczy osądzonej stwarza więc nie tylko zakaz dokonywania ustaleń sprzecznych z wcześniej osądzoną kwestią, ale także zakaz prowadzenia w tym zakresie postępowania dowodowego

W literaturze przedmiotu aktualnie przeważa pogląd, że z prawomocności materialnej korzystają również wydawane w postępowaniu nieprocesowym postanowienia orzekające co do istoty sprawy, stanowiące odpowiednik wyroków w procesie.

Nie ulega wątpliwości, że Sąd Rejonowy w Gliwicach trafnie ustalił, że postanowieniem wydanym 19 listopada 2019r. w sprawie o sygn. akt II Ns 742/19 Sąd oddalił w sposób prawomocny wniosek D. M. i K. M. o zatwierdzenie uchylenia się od skutków prawnych niezłożenia oświadczenia o odrzuceniu spadku, w określonym ustawowo terminie. Orzeczenie prawomocne pociąga za sobą tę konsekwencję, że nikt nie może negować faktu istnienia orzeczenia (czy też przemilczeć faktu jego wydania) i jego określonej treści bez względu na to czy był czy też nie był stroną postępowania, w wyniku którego zostało wydane orzeczenie, które stało się prawomocne. Skoro zatem wniosek apelujących uczestników został prawomocnie rozstrzygnięty 2,5 roku przed datą wydania zaskarżonego postanowienia, to tym samym Sąd Rejonowym rozpoznając sprawę nie był uprawniony do dokonywania odmiennych ustaleń w tym zakresie, o co w istocie wnoszą apelujący. Związanie orzeczeniem sądu cywilnego oznacza brak możliwości zignorowania zarówno ustaleń faktycznych stanowiących podstawę rozstrzygnięcia, jak i podstawy prawnej. Tym samym także nie doszło do naruszenia wskazywanych w apelacji przepisów prawa materialnego tj. art. 1019§ 1 i 2 w zw. z art. 1025 §1 k.c. w zw. z art. 5 k.c.

Skoro grono spadkobierców po zmarłym S. P. zostało ustalone, to Sąd Rejonowy nie miał innej możliwości orzeczenia w niniejszej sprawie jak w sposób wyrażony w punkcie 2 zaskarżonego postanowienia. Zatem, Sąd Rejonowy przedmiotowe rozstrzygnięcie wydał prawidłowo na podstawie istniejących w obrocie prawnym innych prawomocnych orzeczeń sądowych.

Dlatego zarzuty podniesione w apelacji mają w ocenie Sądu Okręgowego przede wszystkim charakter czysto polemiczny i sprowadzają się do negowania właściwej oceny i ustaleń Sądu pierwszej instancji, przeciwstawiając im własne oceny i wnioski, które w żadnym razie nie mogą podważyć trafności rozstrzygnięcia i argumentacji Sądu Rejonowego.

Konkludując, zaskarżone postanowienie odpowiada prawu, a zarzuty apelujących nie zasługiwały na uwzględnienie.

Z uwagi na powyższe, apelację K. M. i D. M. oddalono jako bezzasadną na podstawie art. 385 k.p.c. w zw. z art. 13 § 2 k.p.c. O kosztach postępowania odwoławczego orzeczono po myśli art. 520 §1 k.p.c. oddalając wniosek uczestników postępowania M. P., A. P. (1) i L. P. o zasądzenie od apelujących kosztów postępowania odwoławczego, uznając iż w okolicznościach sprawy nie ma podstaw do odstępstwa od ogólnej zasady rozstrzygania o kosztach stanowiącej, że każdy z uczestników ponosi koszty związane ze swoim udziałem w sprawie.

SSO Barbara Braziewicz